

mètodes d'anàlisi relativament diferenciats. Amb el temps les divergències, fonamentals a l'origen, esdevingueren menudències domèstiques, diferències de detall: hom parlava en la pràctica d'un mètode estructural i, en qualsevol cas, tots dos compartien unes limitacions similars.

Enmig d'aquest context, É. Benveniste no es deixa pas classificar fàcilment amb una etiqueta d'escola, ni de «corrent lingüístic», ni tan sols de «tema» o d'«especialitat». La vàlua d'un home de ciència no es troba tant en la subjecció a un mètode com en la llibertat i la independència d'esperit, i en la capacitat de reflexió, de comprensió i de formulació clara i precisa; no tant en la capacitat de resoldre problemes com en la de saber posar els problemes que ens han de dur en la bona direcció. Indoeuropeïsta, d'antuvi, —hereu, doncs, de la lingüística del XIX— va saber qüestionar l'objectiu rutinari a què havia abocat la gramàtica comparada: després de reconèixer que hom es limitava encara a la *constatació* de les formes, maldava per iniciar-ne la *interpretació* i oferia una alternativa basada en la redefinició de la noció mateixa d'«indoeuropeu»;⁵² «lingüista» quan això volia dir «estructuralista» va saber aprofitar els mètodes de l'anàlisi sincrònica i projectar-los en l'anàlisi històrica i reconstruïda —car atorgava a l'indoeuropeu el mateix estatut que qualse-

vol altra llengua viva—, alhora que la via encetada el duïa a plantejar-se problemes d'abast no estrictament lingüístic; però tampoc no li va recar en el seu moment d'explicitar *des de dins* les limitacions internes del mètode, i —qualitat cada vegada més estranya en els lingüistes del segle— mai no va perdre de vista el caràcter de «ciència històrica» assolit per la filologia al llarg del segle XIX. Pocs professionals es trobaven en tan bones condicions per atansar no ja les «dues lingüístiques» a què he fet referència aquí —la semiologia estructural d'origen saussurià i el distribuïcionalisme d'origen bloomfieldià—, o les «dues lingüístiques» de què parlava l'autor (caracteritzades, respectivament, pel mètode *semiòtic* i pel mètode *semàntic*), sinó també la filologia i la lingüística, la gramàtica comparada i l'estructural, aquesta i la transformacional, i, en fi, la «filosofia del llenguatge» —almenys en part— i la «filosofia a propòsit del llenguatge». En el ben entès que tals atansaments no es realitzaven —contra la general habitud dels partidaris d'això o d'allò— en detriment de cap dels metafòrics «antagonistes» Benveniste devia saber que, si es pot i s'ha de rebutjar una teoria vella en nom d'una teoria nova que la supera, no es pot ni s'ha de rebutjar, tanmateix, l'esforç i l'experiència humans que s'amaguen rera de cada teoria en nom d'una mera cronologia.

52. Cf. *Origines...*, ps. 1-2.

JOAN A. ARGENTE

Entorn dels tres primers volums d'Actes dels Col·loquis Internacionals de Llengua i Literatura Catalanes, per Lola Badia i Gemma Rigau

La publicació, el 1976, de les actes del penúltim i de l'antepenúltim Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes¹ permet de fer una mínima relació històrica d'aquestes reunions i dels treballs que hi foren presentats. Segons consta en la in-

troducció del primer volum,² l'origen de l'actual Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (AILLC), que s'encarrega regularment de l'organització dels Col·loquis, cal situar-lo en la iniciativa conjunta dels professors Georges Straka i Antoni Badia i Margarit de celebrar, del 23 al 27 d'abril del 1968, un Primer Col·loqui sobre la Lingüística Catalana, a l'empara del Centre de Philologie et de Littérature Romanes, de la Universitat d'Estrasburg. Aquest

1. Es tracta dels volums *Problemes de Llengua i Literatura Catalanes*, actes del II Col·loqui Internacional sobre el Català, Amsterdam 1970, edició a cura de Josep Massot i Muntaner, "Biblioteca Abat Oliba, 8", Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1976 (abreujat *Problemes*) i *Actes del Tercer Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Primer Col·loqui de l'AILLC), publicades a cura de R. B. Tate i Alan Yates, The Dolphin Book Co., Ltd., Oxford 1976 (abreujat *Actes*).

2. *La linguistique catalane*, actes du premier colloque international de linguistique catalane, publiées par A. Badia i Margarit i Georges Straka, dins "Actes et Colloques", Klincksieck, Paris, 1973 (abreujat *La linguistique*).

primer encontre va reunir uns quaranta romanistes de nou països diferents.

El Colloqui inicial d'Estrasburg —que va afectar exclusivament l'aspecte lingüístic del nostre fet cultural— va tenir una continuïtat el 1970 gràcies a la intervenció del professor Felip Lorda i Alaiz, secundat per un grup d'hispanistes d'Amsterdam;³ els holandesos van fer possible així que del 16 al 19 de març de 1970 es portés a terme el Segon Colloqui Internacional sobre el Català que va comptar amb un centenar d'estudiosos i va incloure també comunicacions sobre temes literaris. De la trobada d'Amsterdam va sortir un Comitè permanent dels Colloquis Internacionals de Llengua i Literatura Catalanes que va esdevenir més endavant Comissió Gestora Constituent, formada pels professors Antoni Badia i Margarit, Georges Straka, Felip Lorda, Germà Colon i J. M. Batista i Roca. Aquesta Comissió Gestora es va ocupar de redactar els estatuts d'una Associació oficial internacional amb residència fixa a Amsterdam i dedicada a la celebració de colloquis de llengua i literatura catalanes amb una periodicitat de tres anys. Els estatuts en qüestió van ser aprovats en el curs dels nous Colloquis, organitzats aquest cop al Fitzwilliam College de Cambridge, amb la col·laboració de l'Anglo-Catalan Society del 9 al 14 d'abril del 1973.⁴

Aquest Tercer Colloqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes esdevenia així el Primer Colloqui de l'AILLC i va reunir uns cent cinquanta persones, la qual cosa, malgrat la modèstia del seu nom, el convertia ja en un veritable Congrés Internacional d'especialistes en catalanística. El Segon Colloqui de l'AILLC es va celebrar a Basilea del 22 al 27 de març de 1976 i sembla que les actes corresponents són de publicació imminent. Finalment, cal afegir que hom ha convocat un Tercer Colloqui de l'AILLC per al mes d'octubre del 1979; se celebrarà a Andorra i té el temari fixat en els termes següents: a) «Poesia popular» i «Literatura i Societat (fins al segle XVII)» i b) «Sociolingüística» i «Lingüística pirenica (diacronia o sincronia)».

La presència de ponències sobre temes literaris ha estat regularment progressiva al llarg dels tres colloquis que prenem en consideració: zero articles de literatura a *La Linguistique*, quatre articles de literatura enfront de vuit de lingüística a *Problemes* i deu articles de literatura enfront de

deu de lingüística a *Actes*. Tenim així un total de catorze articles de literatura que abracen l'arc cronològic complet de les nostres lletres, de Ramon Llull a Joan Brossa (concretament, hi ha tres articles de tema medieval,⁵ un de literatura popular,⁶ dos sobre els segles XVIII i XIX,⁷ tres de literatura moderna⁸ i cinc de literatura contemporània).⁹ Només hi ha un autor repetit, el professor Lorda (vegeu notes 7 i 8). Assenyalem també, abans de passar a la presentació pròpiament dita dels articles, que dintre d'un to general de qualitat, deguda a la vàlua dels autors,¹⁰ en les actes que ressenyem hi ha algunes contribucions fonamentals a l'estudi de la nostra literatura, treballs que han esdevingut de consulta obligada, com, per exemple, els dels professors Marfany, Molas i Terry, que esmentarem més avall.

Els tres articles de tema medieval (vegeu

5. Són els següents: Pere BOHIGAS, *Curial e Güelfa*, *Actes*, ps. 219-235, R. D. F. PRINGMILL, *Els recontaments de l'Arbre Exemplificat de Ramon Llull: la transformació de la ciència en literatura*, *Actes*, ps. 311-323, i Gret SCHIB, *Els Sermons de Sant Vicenç Ferrer*, *Actes*, ps. 325-337.

6. La col·laboració de Josep MASSOT I MUNTANER, *La literatura religiosa de l'edat mitjana en la tradició oral d'avui*, *Actes*, ps. 271-283.

7. Són: Antoni COMAS, *La consciència històrico-política en els poetes catalans del segle XVIII*, *Problemes*, ps. 275-297, i Felip M. LORDA I ALAIZ, *La posteritat de Manuel de Cabanyes*, *Problemes*, ps. 297-329.

8. Són: Joan-Lluís MARFANY, *Problemes del Modernisme*, *Actes*, ps. 257-271, Joaquim MOLAS, *El Surrealisme a Catalunya: notes per a la seva història (1924-1934)*, *Actes*, ps. 283-301, i Francesc VALLVERDÚ, *Sobre el pensament progressista català de la Restauració a la Dictadura: Almirall, Brossa, Alomar, Salvat-Papasseit*, *Problemes*, ps. 329-335.

9. Són: F. M. LORDA I ALAIZ, *Els corrents crítics de l'autonomia de l'obra literària i el problema de la interpretació última (a propòsit de Totes les bèsties de càrrega de Manuel de Pedrolo)*, *Actes*, ps. 235-257, Josep NAVARRO, *Ruptura i linearitat temporal als contes de Mercè Rodoreda*, *Actes*, ps. 301-311, Giuseppe TAVANI, Foix, *Pere Quart, Espriu, tres maneres de fer poesia*, *Actes*, ps. 337-353, Arthur TERRY, *Alguns aspectes de la poesia de Joan Brossa*, *Actes*, ps. 353-371, i Joan TRIADÚ, *Mite i realitat en la novel·la catalana de postguerra*, *Problemes*, ps. 355-371.

10. Els tretze autors són majoritàriament gent consagrada i prou coneguda en el *milieu*; sis són especialistes catalans residents al país (P. Bohigas, Josep Massot i Muntaner, Antoni Comas, Joaquim Molas, Francesc Vallverdú, Joan Triadú), tres són catalans residents a l'estranger (F. M. Lorda, Amsterdam; J. Ll. Marfany, Liverpool, i Josep Navarro, Hamburg) i quatre són estrangers (R. D. F. Pring-Mill, d'Oxford, Arthur Terry, d'Essex, Gret Schib, de Basilea i Giuseppe Tavani, de Roma).

3. Als pròlegs i apèndixs de *Problemes* i *Actes* hom pot trobar una informació més completa sobre tots aquests particulars.

4. A *Actes* apareixen publicats els estatuts de l'AILLC tal com van ser aprovats a Cambridge el 13 d'abril de 1973 en sessió plenària constituent.

nota 5) tenen caràcters molt diferents. El de Pere Bohigas sobre *Curial i Güelfa* és una experiència de lector madur que torna sobre una obra que li és especialment cara per explicar-nos nous matisos interpretatius suggerits per tot un pòsit d'erudició positivista que condiciona i facilita alhora el naixement de les opinions. Ens parla Bohigas de la humanitat que adquireixen els personatges de la novella, dels retrats d'individus reals que hi són inclosos, del paper que hi té la ironia; especula sobre la personalitat de l'autor anònim, «barreja de Curial i de Melcior de Pando», i acaba fent ressaltar el valor autènticament novellesc de l'obra, ja que hom hi pot trobar la vida en la seva aparença heroica i brillant, però també en la tèrbola i egoista; tot un repertori de comèdia humana.

El treball de Pring-Mill sobre *l'Arbre exemplifical* de Llull pertany, en canvi, a un altre àmbit; ens ofereix una nova faceta d'un tema que l'autor ha treballat molt —recordem el seu utilíssim *Microcosmos lul·lià*—: la concepció cosmològica de Llull en les seves connexions amb la literatura. Com ja va fer en el cas del *Llibre d'Amic i Amat* (vegeu *Entorn de la unitat del LAA*, «Estudis Romànics», x, 1962, p. 35 i ss.), Pring-Mill ens obre un camí cap a la comprensió dels mecanismes que lliguen el raonament abstracte del beat amb la seva «segona intenció» literària. Aquí concretament el lul·lista anglès ens exposa com un «recontament» o exemple del mallorquí (faula que té per protagonistes el Foc, l'Aer, la Terra i l'Aigua) compleix la seva funció d'ensenyar als llecs les relacions de concordança i contrarietat existents entre els quatre elements, tot descobrint-hi les vinculacions amb la teoria analògica de l'univers i amb l'analogia en retòrica.

Finalment, Gret Schib, en la seva aportació sobre Sant Vicent Ferrer, aborda encara una problemàtica completament diferent. L'autora, a qui devem l'edició del tercer volum dels *Sermons* del sant publicats l'any 1975 com a número 6 de la col·lecció B de ENC, ens ofereix una anàlisi molt detallada de les relacions que hi ha entre la versió llatina dels *Sermons* de Sant Vicent i les diverses redaccions en vulgar. Després de descriure els manuscrits i de comparar abundants fragments de textos estratègicament escollits, Gret Schib conclou que possiblement el compilador del text català i el del llatí van treballar junts en el mateix lloc i al mateix temps; aquesta hipòtesi sembla més coherent que no pas la d'una traducció, que és el que hom havia suposat anteriorment.

Josep Massot i Muntaner ens ofereix en el seu article sobre poesia popular d'origen

religiós (vegeu nota 6) algunes cales que van més enllà del «vel misteriós» que envolta la poesia tradicional per tal de retrobar-ne arrels antigues documentables. Els exemples estudiats procedeixen del món dels goigs i de les nades, dels conjurs i de certes obres, com és ara el *Cant de la Sibilla* o el *Plant de la Verge Maria*, recollit per Antoni M. Alcover a Menorca. L'aportació de Massot augmenta en interès quan veiem que ve a ser una mena de plantejament general per a un estudi més exhaustiu d'un tema tan mal conegut pels no especialistes com és el de la poesia tradicional.

Els dos articles consagrats als segles XVIII i XIX (vegeu nota 7) aborden també dos aspectes prou diferents del món literari, tot recorrent a actituds metodològiques també distintes. Antoni Comas aprofita els seus extensos coneixements sobre el segle XVIII català, que han fet possible el quart volum de la *Literatura catalana* d'Ariel, per tal de plantejar la qüestió de l'inici de l'esperit de la Renaixença els primers anys del Setcents. Comas va posant de manifest al llarg del seu article diversos exemples d'interès per a la llengua i la història de Catalunya registrats a la primera meitat del XVIII, alhora que dona algunes mostres de producció literària en llengua autòctona. Comas ens fa veure com el to patriòtic de les manifestacions que glossa i fins i tot la mitologia arqueològica que aquestes presenten (Guifre el Pilós i les quatre barres, Ramon Berenguer III i Mallorca, etc.) enllaça perfectament amb els tòpics que es popularitzaran amb la Renaixença.

Si l'article de Comas és un model de treball historicista convencional, el de Lorda, en canvi, es proposa d'emprar una metodologia procedent dels estudis sociològics aplicada a l'anàlisi de la fortuna pòstuma del vilanoví Cabanyes. Lorda, doncs, se serveix de documentació sobre la difusió de les edicions, de tants per cent, de taules de xifres, etc., per tal de discutir la paradoxa de la posteritat de Cabanyes, poeta en castellà que, tot i adoptar tons de patriotisme espanyol, ha estat assimilat per la tradició catalana i no per la castellana, malgrat els elogis que Menéndez Pelayo li va tributar. Lorda defineix com a «traïció creadora» la maniobra mitjançant la qual el catalanisme es va fer seu Cabanyes tot englobant-lo amb la seva «energia absorbent que... va enrubinant amb tot allò que troba en el seu radi d'acció i s'ho apropia» (p. 320).

Els tres articles de literatura moderna (vegeu nota 8) compten amb dues de les tres col·laboracions que hem qualificat més amunt de fonamentals; són les reflexions de Marfany sobre el Modernisme i l'esquema de Molas per a l'estudi del Surrealisme a

Catalunya. Els *Problemes del Modernisme* de Marfany és un article que s'ha fet «clàssic» en el sentit que la majoria de les opinions que l'autor hi exposa han anat esdevenint el judici estàndard sobre el moviment, sobretot des que hom ha pogut llegir el treball en el volum de Curial *Aspectes del Modernisme*. Així, doncs, els temes centrals tractats per Marfany —deformació noucentista del concepte de Modernisme, fortuna del terme «modernista» en l'època, trets distintius del grup modernista com a moviment, caràcter dels modernistes com a primera generació d'intel·lectuals catalans nascuts de la burgesia, elements disgregadors del primer *front comú* modernista (1892-1893), actitud nacionalista dels modernistes i treballs de recerca de l'essència de Catalunya, definició global del moviment com a «procés de transformació de la cultura catalana de cultura tradicionalista i regional en cultura moderna i nacional» (p. 270)— són prou coneguts perquè ens entremetiguem ara a valorar-ne la importància.

L'article de Molas sobre la història del Surrealisme a Catalunya ens ofereix l'organització i la interpretació de les dades fonamentals de l'activitat dels escriptors catalans que van adoptar plantejaments estètics nascuts dels manifestos de Breton. L'autor ens explica com entre els anys 1929-1931 es formà un grup surrealista militant a casa nostra entorn de l'«Amic de les Arts»; com aquest grup i d'altres van practicar més l'especulació teòrica que no pas la creació literària, salvant el valor objectiu d'alguns productes de Foix i Dalí; com cap als anys 1931-1932 el Surrealisme es «diluï entre les propostes d'una Avantguarda en declivi o, més en general, del Postsimbolisme intel·lectualista» (p. 299). Pel seu caràcter d'esquema vàlid d'un moment de la història de la nostra literatura aquest article constitueix un fecund estímul per a ulteriors desenrotllaments del tema.

El tercer dels articles d'aquesta secció està constituït per una reflexió de Francesc Vallverdú entorn de quatre assagistes catalans, reflexió més política que literària. L'autor, preocupat per la recuperació del nostre pensament d'esquerra, presenta el perfil intel·lectual de Valentí Almirall, Jaume Brossa, Gabriel Alomar i Joan Salvat-Papasseit, personatges triats una mica apriorísticament per tal de descriure les constants i les variables d'aquesta línia ideològica. Després d'una anàlisi sumària de la doctrina dels assagistes esmentats, Vallverdú es pregunta les causes per les quals fou la dreta —la Lliga— qui monopolitzà el catalanisme des dels temps de l'Almirall. La hipòtesi d'explicació rau en la divisió de la classe obrera del Principat entre «castellans» i «catalans», fenomen

que ja va ser observat pel mateix Almirall i que ha estat utilitzat històricament per la burgesia local en benefici propi i per l'oligarquia central en detriment de la puixança del catalanisme.

Arribem ara finalment al grup d'articles que tracten de literatura contemporània (vegeu nota 9), el més nodrit de tots; hi tenim tres articles sobre novel·la (dos d'analítics, els de Lorda i Navarro, un de sintètic, el de Triadú) contra dos de poesia (tots dos d'investigació sobre els procediments poètics de determinats autors). El professor Lorda, evidentment preocupat per qüestions de mèto-de, aborda en el seu article sobre *Totes les bèsties de càrrega* una discussió teòrica entorn de la validesa de l'anàlisi immanentista de l'obra literària. L'autor del treball passa revista amb un cert escepticisme a una sèrie de teories crítiques relacionables amb el concepte d'«autonomia literària» (des dels formalistes russos, a Jakobson, a la nova crítica marxista, al New Criticism, a l'estructuralisme francès, a la crítica generativa americana) per mostrar a través d'una lectura del primer capítol de *Totes les bèsties de càrrega* con l'actitud immanentista li ve estreta o li resulta insuficient («La nostra tesi és... l'oposada a la de les escoles autonomistes», p. 252); Lorda, en efecte, parteix de la base que el signe literari conté connotacions contextuals externes que no es poden desatendre en cap moment.

Josep Navarro, per la seva banda, estudia la tècnica de successió temporal en els *Vint-i-dos contes* de Mercè Rodoreda; existeix una constant narrativa en els contes d'aquest recull que els caracteritza (enfrent, per exemple dels de *La meua Cristina*) per la següent estructura narrativa: *flashback* contingut entre dos moments narratius en present actual. Navarro identifica com a peculiaritat de l'autor el que ell anomena «frontera cromàtica», és a dir, un procediment de relació color-objecte que acompanya els canvis de punt de vista narratiu. Més avall, l'articulista relaciona la tècnica narrativa amb el contingut de la mateixa narració.

Giuseppe Tavani, en el seu estudi sobre Foix, Pere Quart, i Espriu presenta les actituds morals de les etapes de la producció poètica dels tres poetes esmentats corresponents als anys de la immediata postguerra. L'estudi italià ens ofereix els resultats del mètode «rítmic» d'anàlisi literària, original seu i que consisteix en la delimitació dins dels textos poètics d'uns «segments rítmics» capaços de delimitar també segments anàlegs en el nivell semàntic general, en el nivell semàntic peculiar del poeta, en el nivell poètic tradicional» (p. 177). L'article, però, només ens dóna els resultats de l'aplicació de la lectura rítmica, de tal

manera que no en veiem l'autèntic funcionament (que l'autor ha il·lustrat profusament, d'altra banda, en diversos treballs seus citats a les notes).

Arthur Terry aconsegueix d'oferir-nos en el seu article una guia intel·ligent i brillant cap a la comprensió de la no gens fàcil lírica brossiana de *Poesia Rasa*. El treball s'obre amb una introducció teòrica que fixa els pols de la poètica de Brossa (el seu peculiar neosurrealisme, la seva tendència a l'essencialitat i a la no racionalitat, la seva rigidesa formal, els seus jocs d'abstracció i realitat, el seu especialíssim popularisme, la seva relació amb l'univers estètic de Tàpies i Miró) per anar penetrant després en l'àmbit de les associacions i dels símbols que juguen en l'obra del poeta estudiat. Segons Terry, els temes més freqüents en l'obra de Brossa són l'especulació sobre el fet de fer poesia, tot un complex de meditacions sobre la relació del jo amb el no jo, que es vinculen amb motius procedents del budisme Zen, com el de la fusió del jo en el tot, i, finalment, el paisatge; un paisatge-símbol, capaç de suggerir estats mentals que

no tenen res a veure amb el món exterior.

L'article de Triadú, en canvi, ens presenta les reflexions de l'autor entorn de la història de la novella catalana (en les etapes modernista, de la pre-guerra i de la post-guerra) i de les seves implicacions amb l'evolució de la nostra cultura, amb especial atenció als condicionaments que presideixen la reaparició de la narrativa a partir de l'any 39 i fins al 69. Triadú observa com en la novella de postguerra conflueixen algunes condicions que abans havien estat pròpies de la poesia, la qual cosa contribueix a enfortir el paper que aquest gènere literari ha adquirit com a intèrpret de les necessitats dels homes i dels pobles.

Observem, per acabar, que dintre del mosaic de temes, mètodes i punts de vista diversos que hem intentat de resumir potser només es podria trobar a faltar una mica d'atenció al període postmedieval i pre-renaixentista, els segles XVI i XVII, allò que hom solia anomenar la Decadència.

LOLA BADIA

El Centre de Philologie et de Littératures Romanes de la Universitat d'Estrasburg, dirigit per Georges Straka, trià el català com a llengua objecte d'estudi per al col·loqui que, en el marc de tota una sèrie d'altres organitzats periòdicament sobre problemes de romanística, fou finalment celebrat durant els dies 23 al 27 d'abril de 1968 en el mateix Centre. Els objectius del que seria conegut com el Primer Col·loqui sobre la Llengua Catalana,¹¹ la direcció del qual fou confiada a Antoni M. Badia i Margarit, apuntaven a tractar una gamma temàtica explícitament fonamental o bàsica, diguem-ne tradicional (si bé amb el propòsit, igualment, de no excloure'n enfocaments propis de la lingüística moderna), que tendís a cobrir els aspectes essencials de l'estudi de la llengua catalana. En efecte, les vuit comunicacions que l'integren versaven sobre qüestions d'Història de la Llengua, de Lèxic, de Dialectologia, d'Ortografia, de Fonologia, de Morfologia i de Sociolingüística. Avui pot sorprendre que no hi fossin considerats, per exemple, estudis de sintaxi i de semàntica,

i encara més quan es dedicava tota una sessió a problemes d'ortografia; però cal dir que d'alguna manera aquest buit reflecteix la situació dels estudis de lingüística catalana d'aleshores (de 1968).

El fet d'encetar la sèrie dels Col·loquis i de fressar el camí de l'AILLC, com també la seva dedicació exclusiva a la llengua, i sobretot els propòsits ja apuntats d'una certa articulació temàtica de les comunicacions (més que no pas el fet que fos parlat en francès, com també en francès editades les actes), donen a aquest Primer Col·loqui un caire específic, més compassat, que n'aconsella el tractament a part.

Totes vuit comunicacions foren encomanades a especialistes dels Països Catalans: A. M. Badia i Margarit, J. Solà i J. Veny, professors a la Universitat de Barcelona; R. Aramon, secretari de l'Institut d'Estudis Catalans; G. Colon, professor a la Universitat de Basilea i al vallespirenc H. Guiter, professor a la Universitat de Montpeller. Cada comunicació era seguida d'una discussió (sovint ben abundantada, fins i tot en el registre que hom n'ha fet a les actes), en la qual també intervenien els més de trenta especialistes d'arreu del món que van participar al col·loqui.¹²

La comunicació sobre Història de la Llengua fou presentada per Ramon Aramon i

11. En realitat —tal com explica A. M. Badia a "Avant-propos", *La Linguistique* ps. 8-16—, no era pas la primera vegada que el català esdevenia el tema central d'una reunió d'especialistes: el 1906 havia tingut lloc el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. D'altra banda, el VIII Congrés Internacional de Lingüística Romànica, celebrat a Barcelona el 1953, fou dedicat a l'estudi de la subagrupació del català.

12. Les actes del segon i tercer Col·loqui no registren, per conveniències editorials, les discussions que segueixen les comunicacions.

Serra,¹³ el qual, un cop reconeguda la impossibilitat de resseguir com caldria tot l'esquelet essencial de l'evolució històrica del català, optà per un balanç i una exposició de la bibliografia existent sobre història de la llengua catalana, a més d'indicar l'interès en aquest sentit d'altres estudis especialitzats. Aramon situa els problemes, destria els aspectes més obscurs i observa les llacunes més paleses dels nostres estudis d'història de la llengua. Malgrat que no conté orientacions metodològiques, es tracta d'un treball indispensable al qual haurà de recórrer tothom qui vulgui introduir-se a la història del català. A la discussió que seguia la comunicació d'Aramon s'insistí en la necessitat d'estudis lingüístics sobre autors catalans i en la d'edicions crítiques de documents i d'altres textos, per tal de possibilitar el cada dia més urgent estudi, alhora ampli i rigorós, de la història de la llengua catalana.

Una de les dues comunicacions dedicades al Lèxic català fou encomanada a Germà Colon.¹⁴ En el context de la controvèrsia de la «subagrupació romànica del català» (potser bizantina, però prou sorollosa, i que encara cueja), gairebé sempre plantejada en funció del lèxic, Colon se sent constret a precisar-hi la seva posició, de primer antuvi preocupada per trobar un criteri objectiu definidor de les característiques lèxiques del català. Arran de l'anàlisi d'algunes mostres, remarca el predomini del tipus lèxic gallo-romànic juntament amb coincidències ibero-romàniques i algunes denominacions autòctones, però conclou rotundament que cal reconèixer al català, amb els seus arcaïsmes i les seves innovacions, una personalitat lingüística pròpia.¹⁵ Colon va encara més enllà i, ultra rebutjar polèmicament el concepte de «llengua pont» com a metàfora igualment aplicable a qualsevol llengua en relació amb les seves veïnes que són del mateix grup lingüístic, subratlla que, mentre ens manquin les respostes als perquè dels gallo-romanismes, dels hispanismes arcaïtzants i dels moviments lèxics interns, tota afirmació entorn de subagrupacions del català serà precipitada. La discussió suscitada arran de l'exhumació de la controvertida «subagrupació romànica del català» fou vivíssima.

Henri Guiter,¹⁶ a qui correspongué l'al-

tra comunicació sobre qüestions de lèxic, caracteritzà l'evolució dels sufixos toponímics romans i pre-romans a la Catalunya del Nord-est, recolzat en una exhaustiva documentació, i mostrà els dos estrats de formacions toponímiques d'aquesta zona: un estrat pre-romà, amb la constatació del predomini de la llengua basca en els Pirineus mediterranis, i un altre de romà, amb sufixació molt influida per la pre-romana.

Joan Veny,¹⁷ que presentava la comunicació sobre Dialectologia, tractà tres punts molt concrets de l'estat actual dels estudis dialectològics catalans. En primer lloc analitzà els criteris d'elaboració dels atlas de geografia lingüística catalana (qüestionaris, enquestadors, tipus de localitats, edat i professió dels enquestats, etc.)¹⁸ i en valorà els resultats en funció de l'*Atlas lingüístic del domini català* (ALDC) que inicialment havien promogut A. M. Badia i G. Colon, i que actualment dirigeixen A. M. Badia i el mateix J. Veny, amb l'objectiu d'omplir els buits i alhora de superar l'*Atlas d'A. Griera* mitjançant la incorporació dels nous mètodes de la geografia lingüística. En segon lloc, Veny estudià alguns dels problemes més peremptoris en el treball de l'ALDC, com la *iotització* a Barcelona, Girona i les Illes, la distribució de *sorra* i *arena*, la *d'eix* i *fusell*, etc.¹⁹ Finalment recalca que, un cop ben demostrada la no uniformitat lingüística del català medieval, contràriament a allò que havia pensat A. Griera,²⁰ ara caldria poder disposar d'estudis de dialectologia catalana medieval.

Juan Solà²¹ s'ocupà de la comunicació dedicada a l'ortografia i hi considerà la qüestió dels diftongs i triftongs, la dièresi, l'ús de l'apòstrof i l'accent diferenciador de mots homògrafs. Solà, que sembla propugnar una major correspondència entre ortografia i fonètica, proposava per últim una revisió de l'ortografia catalana per tal d'evitar que es convertís en la preocupació central dels cur-

17. J. VENY, "Dialectologie catalane", *La Linguistique*, ps. 289-321.

18. Exactament, de l'*Atlas Lingüístic de Catalunya* (ALC), dirigit per A. Griera; de l'*Atlas Lingüístic d'Andorra* (ALA), també dirigit per A. Griera; de l'*Atlas Lingüístic de la Península Ibérica* (ALPI), dirigit per T. Navarro Tomás, si bé del sector català se n'encarregaren F. de B. Moll i M. Sanchis Guarnier; i de l'*Atlas Lingüístic des Pyrénées Orientales* (ALPO), dirigit per H. Guiter i destinat a formar part del *Nouvel Atlas Lingüístic de la France par Regions* (NALF), dirigit per A. Dauzat.

19. Acompanyen aquest apartat vuit mapes.

20. A. GRIERA, *Gramàtica històrica del català antic*, Barcelona 1931.

21. J. SOLÀ, "Orthographe et grammaire catalanes", *La Linguistique*, ps. 81-100.

13. R. ARAMON I SERRA, *Problèmes d'histoire de la langue catalane*, *La Linguistique*, ps. 27-70.

14. G. COLON, "Quelques considérations sur le lexique catalan", *La Linguistique*, ps. 240-280.

15. G. COLON ha reelaborat i ampliat aquestes conclusions a la primera part d'un llibre recent, *El léxico catalán en la Romania*, Madrid 1976.

16. H. GUI TER, "Questions d'onomastique catalane", *La Linguistique*, ps. 339-367.

sons de llengua. La comunicació fou seguida de la discussió més llarga i efervescent del col·loqui, fins al punt que alguns assistents temien el retorn a les polèmiques dels anys 1914-1917. Ja resulta ben curiós que el 1968 (justament l'any del centenari del naixement de Pompeu Fabra) les qüestions ortogràfiques encara fossin objecte de tanta vehemència i esverament. Podem pensar, però, que aquesta «psicosi ortogràfica» (una expressió de Solà mateix) deixarà de ser definitivament un problema quan l'escola sigui catalana, és a dir, quan el primer sistema ortogràfic que el nen català aprengui sigui el sistema ortogràfic català.

Pertocaren a Antoni M. Badia i Margarit les comunicacions sobre Fonètica i Fonologia, sobre Morfologia i també la dedicada a Sociolingüística. Tant l'estudi de fonètica i fonologia com el de morfologia, que van acompanyats d'una relació bibliogràfica, són tractats des d'un enfocament sincrònic i tenen un caràcter descriptiu en el sentit que Badia identifica les unitats fonològiques i morfològiques del català actual. A la primera intervenció,²² Badia estableix la distinció entre sons i fonemes i dilucida alguns problemes de fonètica històrica. En primer lloc estudia els sons vocàlics i consonàntics del català i les seves combinacions, i després, seguint unes normes semblants a les proposades per E. Alarcos Llorach,²³ s'ocupa dels fonemes vocàlics i consonàntics del català, amb una especial atenció a les oposicions fonològiques del sistema consonàntic.

La comunicació sobre Morfologia,²⁴ circumscrita en un marc tradicional, conté dues parts: a la primera, Badia hi tracta el cicle nominal i estudia el problema del gènere i el del nombre als noms i la qüestió de l'article; a la segona s'ocupa del cicle verbal i examina els problemes de la vocal temàtica i de la vocal desinencial i els dels formats de nombre, persona, temps i mode.

D'entre les intervencions de Badia caldria destacar la comunicació de Sociolingüística,²⁵ que clou la sèrie del Col·loqui d'Estrasburg, sobre els condicionaments sociològics que interfereixen especialíssimament des del 1939 la comunitat lingüística catalana. Es tracta d'una aportació considerable, d'un treball de consulta obligada per als estudiosos, i això tant per la seva mateixa entitat i per la do-

cumentació que inclou²⁶ com per la pobresa bibliogràfica de l'àmbit on s'insereix i que en part alleuja, com també perquè, des de l'òptica del 1968, permetia avaluar en el seu just context l'esforç que pressuposaven els estudis lingüístics als Països Catalans, i de retop l'esforç i la significació d'aquell mateix aplec d'estudiosos d'arreu del món concentrats a Estrasburg.

En una primera part, que Badia titula «el buit», hi és detalladament resseguida la repercussió en la llengua catalana del desgavell que des de l'any 1939, qualificat com d'«hora zero», enderrocava oficialment tot allò que tenia relació amb la nostra identitat col·lectiva: la supressió de la Universitat Autònoma de Barcelona, la reducció a la clandestinitat de l'Institut d'Estudis Catalans, l'estroncament de la tradició editorial i periodística, la prohibició de la llengua i la cultura catalanes a l'escola i al carrer, la repressió grollera i constant de l'ús públic de la llengua... i un llarguíssim, quotidià i penós etcètera. A la segona part, Badia hi analitza els passos cap a una «recuperació», irreversible però lenta i encara no assolida (les peripecies dels inicis i el decidit revifament posterior de l'activitat editorial, les primeres toleràncies per a una limitada premsa catalana, la càtedra de català a la Universitat de Barcelona...) mostrats en el context que els possibilita, com el nou clima internacional que esmussava i moderava la rigidesa del Règim, com el paper de l'Església catalana en el procés capillar de recuperació i difusió lingüística i cultural, etc.

Si ens hem d'atenir a les actes, el Col·loqui d'Estrasburg no dona tant la imatge habitual de congrés com els Col·loquis posteriors, d'Amsterdam i de Cambridge: en els dos darrers són tractades qüestions de literatura, a més de les de llengua; les comunicacions són de tema relativament lliure (si bé en el tercer Col·loqui predominen els treballs sobre morfologia verbal i les comunicacions, tant de llengua com de literatura del segon Col·loqui, s'havia demanat d'enfocar-les des de la perspectiva dels condicionaments sociològics: però només ho van respectar tres comunicacions),²⁷ i s'hi pot constatar, a més, una obertura metodològica vers noves teories lingüístiques, com la gramàtica generativa transformacional. Una ob-

26. Posteriorment ha estat publicada altra documentació sobre la repressió de la llengua i la cultura catalanes del 1939 ençà, d'entre la qual destacariem *Catalunya sota el règim franquista*, vol. I, Edicions Catalanes de París, 1973.

27. La de BADIA i MARGARIT i la de G. HAENSCH juntament amb la de R. ARAMON i SERRA, "La cultura catalana des del començament del segle xx", que no figura a *Problemes*, atès que el text definitiu no fou lliurat a temps per a l'edició.

22. A. M. BADIA i MARGARIT, "Phonétique et phonologie catalanes", *La Linguistique*, ps. 115-166.

23. E. ALARCOS LLORACH, *Fonologia española*, Madrid 1950.

24. A. M. BADIA i MARGARIT, "Morphosyntaxe catalane", *La Linguistique*, ps. 181-229.

25. A. M. Badia i Margarit, "Le catalan aujourd'hui", *La Linguistique*, ps. 379-443.

tura, tanmateix, reduïda i circumscrita als comunicants més joves.

Les comunicacions recollides en aquests dos altres volums s'ocupen de Fonologia, Morfologia, Sintaxi, Dialectologia i Sociolingüística.

Les quatre dedicades a Fonologia són ben diverses entre elles, tant pels problemes que tracten com per l'enfocament i la metodologia que hi utilitzen. Sebastià Serrano,²⁸ per exemple, mostra com l'aplicació de models matemàtics a la lingüística permet de definir la noció de fonema dintre l'univers fònic del vocalisme tònic català. Aquest univers quedaria distribuït en set classes, cada una de les quals tindria un fonema com a representant canònic.

Sebastià Mariner i Bigorra,²⁹ en canvi, es planteja una sèrie d'interrogants sobre qüestions de mètrica de base fonològica.

Conxita Lleó i Joan Mascaró,³⁰ en el marc teòric de la gramàtica generativa transformacional, expliquen l'alternança superficial de [w] amb els sons consonàntics [b], [d], [g], [k], [s], [z]³¹ i alhora relacionen aquest aspecte de la gramàtica del català actual (que, segons els autors, inclouria bàsicament regles de vocalització, sonorització i espirantització, en aquest mateix ordre) amb els processos històrics que l'han originada. La segona part del treball obre perspectives interessants, ja que el seu enfocament dels canvis fonètics estudiats els permet d'adonar-se que al llarg de la història de la llengua s'ha produït algun tipus de «reestructuració» o simplificació de la gramàtica.

Aquest enfocament contrasta amb el d'aquells estudiosos que consideren autònom el nivell fonològic i pensen que els canvis fonètics no afecten les altres parts de la gramàtica. Aquesta és la via que havia seguit Joaquim Rafel i Fontanals,³² en el segon Col·loqui, en tractar el mateix problema de fonologia diacrònica reprès per C. Lleó i J. Mascaró en el tercer. Rafel arriba a la conclusió que els fonemes de la sèrie contínua sonora /b/, /d/, /g/ en posició implosiva es van assimilar al fonema consonàntic /w/ donat el poc marge de seguretat amb els

fonemes de la sèrie interrompuda sonora /b/, /d/, /g/. Per a C. Lleó i J. Mascaró aquesta no és la forma adequada de presentar els canvis, perquè no té en compte que allò que realment canvia d'un estadi a l'altre és l'entitat «gramàtica».

Totes les comunicacions que en alguna forma s'ocupen de Morfologia són principalment dedicades a qüestions de morfologia verbal, ja sigui des d'un enfocament sincrònic, com les de Ramon Cerdà i Massó,³³ Maurice Molho,³⁴ Emilio Alarcos Llorach,³⁵ Helmut Lüdtke,³⁶ F. Palau i Martí³⁷ i Josep Roca-Pons,³⁸ ja sigui des d'un enfocament diacrònic, com les de Germà Colon³⁹ i J. Gulsóy.⁴⁰

R. Cerdà i J. Roca-Pons plantegen, tots dos amb base teòrica heterogènia, algunes qüestions de morfofonologia catalana. Cerdà exposa el comportament fonològic dels temps simples verbals mitjançant segmentacions d'informació semàntica i funcional. Roca-Pons estudia els morfemes flexius, verbals i nominals, radicals i derivatius quan són expressats per diversos fonemes. F. Palau i Martí, semblantment, estudia les relacions entre morfologia verbal i accentologia en el català central.

E. Alarcos aplica al sistema verbal català el seu mateix esquema ja utilitzat per al castellà⁴¹ i en remarca els casos de divergència, de la qual despren que el sistema verbal català és més innovador que el d'altres parles hispàniques, si bé, en canvi, més conservador que el de les zones gal·lo-romàniques.

Dues comunicacions són dedicades al perfet perifràstic català: M. Molho aplica els principis de la gramàtica anomenada «sistemàtica» (iniciada per G. Gillaume) a l'estudi de la posició de l'aorist perifràstic en el sistema verbal del català actual, i G. Co-

33. R. CERDÀ I MASSÓ, "Observacions sobre tàctica i productivitat en la fonologia del català", *Problemes*, ps. 17-46.

34. M. MOLHO, "L'Aorist perifràstic català", *Problemes*, ps. 67-100.

35. E. ALARCOS LLORACH, "El sistema verbal del català", *Actes*, ps. 15-25.

36. H. LÜDTKE, "La description algorithmique de la flexion verbale du catalan", *Actes*, ps. 81-91.

37. F. PALAU I MARTÍ, "Morfologia i accentologia del català central", *Actes*, ps. 141-163.

38. J. ROCA-PONS, "Les formes subjacents i la morfologia catalana", *Actes*, ps. 173-199.

39. G. COLON, "Sobre el perfet perifràstic vado + infinitiu en català, en provençal i en francès", *Actes*, ps. 101-144.

40. J. GULSOY, "El desenvolupament de les formes del subjuntiu present en català", *Actes*, ps. 27-59.

41. Principalment a "Sobre la estructura del verbo español", *Boletín de la Biblioteca Menéndez Pelayo*, Santander 1949.

lon, d'altra banda, n'estudia l'origen i el desenvolupament. Colon exposa, amb una considerable aportació documental, que la perífrasi *vado + infinitiu* amb valor de pretèrit no té origen incoatiu, que es desenvolupa en les llengües gallo-romàniques i que en francès i provençal es perd al segle XVII, mentre que en català s'ha conservat per raons sociolingüístiques. En aquest sentit, l'autor conclou: «La perífrasi catalana ha acomplert tot el seu cicle perquè, en la seva marxa, no ha trobat obstacles durant els tres llargs segles d'eclipsi de la literatura. Altrament, és molt probable que una pressió sàvia l'hauria ofegada.»⁴²

Estudien qüestions de Sintaxi les comunicacions de Paul Russell-Gebbett⁴³ i de Jordi Rubió,⁴⁴ dedicades al català medieval, i la de Josep Maria Nadal i Farreras,⁴⁵ que s'ocupa de les oracions completives en el català actual. Nadal presenta una suggestiva proposta sobre la complementació en català des de la teoria de la gramàtica generativa transformacional i analitza amb rigor expositiu les funcions i la naturalesa de les oracions completives, principalment les d'infinitiu i les introduïdes per *que*.

L'única comunicació dedicada a Dialectologia en les actes que ara examinem fou la presentada per Joan Veny i Clar,⁴⁶ que consisteix en un estudi sobre el valencià meridional, des d'Alzira fins a Guardamar, zona de constants encreuaments de població i consegüentment de complexa barreja lingüística.

42. G. COLON, *id.* ps. 138s.

43. P. RUSSELL-GEBBETT, "L'estructura de les oracions condicionals de realització impossible en el català medieval", *Actes*, ps. 208-216.

44. J. RUBIÓ, "El sintagma *si altre, mi terç, si quart*, etc. als segles XIII al XV", *Actes*, ps. 201-216.

45. J. M. NADAL I FARRERAS, "Introducció a l'estudi de les oracions completives del català", *Actes*, ps. 115-140.

46. J. VENY I CLAR, "El valencià meridional", *Problemes*, ps. 145-230. Acompanyen aquest estudi cinquanta mapes de l'ALDC.

Veny exposa algunes mostres característiques de la fonètica i del lèxic d'aquesta terra de contrastos i s'estén a considerar la «mallorquinització» de Tàrbena i dels pobles de la Vall de Gallinera.

Dues comunicacions són de temàtica Sociolingüística. La de Günther Haensch⁴⁷ investiga les causes de la forta discrepància, que ell considera pluridimensional, entre el català parlat i la llengua escrita, repassa els diversos nivells de llenguatge en l'ús del català i apunta les conseqüències de la situació diglòssica que sofrim. Aquestes conseqüències són encara més paleses en la comunicació d'Antoni M. Badia i Margarit,⁴⁸ que exposa el mètode i els resultats de la seva enquesta sobre la situació del català a Barcelona,⁴⁹ ja coneguda entre nosaltres.

Cal observar (i retreure), finalment, en relació amb el contingut temàtic d'aquests Colloquis internacionals sobre el català (d'altra banda, d'una qualitat científica tanmateix ben plausible en el seu conjunt, sobretot si tenim en compte les penoses condicions de tot ordre en què ha de viure la investigació catalana), i en concret en allò que pertoca a la llengua, que els estudis de semàntica hi hagin estat absolutament absents, i que hi hagin merescut una tan escassa atenció els de sintaxi i encara més els d'història externa de la llengua. Quant a la metodologia, en canvi, hi constatem una incipient obertura envers els nous corrents de la lingüística moderna.

GEMMA RIGAU

47. G. HAENSCH, "La discrepància entre la llengua escrita i la llengua parlada, un problema essencial del català d'avui i de demà", *Problemes*, ps. 255-274.

48. A. M. BADIA I MARGARIT, "El català, llengua de relació a Barcelona", *Problemes*, ps. 231-254.

49. A. M. BADIA I MARGARIT, *La llengua dels barcelonins: Resultats d'una enquesta sociolingüística, I: L'enquesta, la llengua i els seus condicionaments*, Barcelona 1969.

Sobre la «Cançó futura», de Joan Salvat-Papasseit, per Joaquim Molas

Salvat, en el número bis de la seva revista «Proa»,¹ publicà un text en prosa que figura, com una mena d'editorial o d'eslò-

gan, entre el nom del director i el cos de col·laboracions que constitueix la primera pàgina. El text, reproduït en facsímil, diu:

Cançó futura. — Guerra la guerra, fem-nos soldats: serà la terra pels catalans. — Gent de Castella deixeu-nos pau! — Feu-vos enerra la host vilana. La mar és nostra! la branca ufana quan l'estol passa. — La malvestat s'és feta cioroca si som triomfants: serà la terra pels catalans. — Duem estrella i penó barrejat, guerra la guerra! L'ardit es bat per una engegna dolça de pau: si perd l'engegna vol lliberitat. Serà la terra pels catalans. — Gent castellana, l'allau no us val!

1. "Proa", núm. bis (desembre 1921), 1.